Akademik Yayın Rehberi | İleri | Yüksek lisans | Doktora

Tezden Makale Nasıl Çıkarılır? Tezi Yayına Dönüştürmenin 5 Stratejisi ve Etik Kurallar

Yüksek lisans ya da doktora tezini makaleye dönüştürmenin yol haritası: tez ile makale farkları, beş strateji, adım adım uyarlama, bölüm bölüm kısaltma, dilimleme ve tekrar yayım riskleri, danışmanın yazarlığı, tezden üretildiğini beyan etme ve sık hatalar.

Zafer Hoca · Yayın: 04.04.2026 · 8 dk okuma

Kısaca: Tezden makale çıkarmak, tezi kısaltmak değil, tek ve net bir katkı etrafında yeniden yazmaktır. Önce hedef dergiyi seçin, sonra metni o derginin kurallarına ve IMRaD yapısına göre kurun: literatürü sıkı biçimde özetleyin, yöntemi kısaltın, yalnız o makalenin sorusuna ait bulguları verin, tartışmayı yeniden yazın. Her makalenin bağımsız bir katkısı olsun, tezden üretildiğini beyan edin ve yazarlığı gerçek katkıya göre belirleyin.

Tezden makale çıkarmak neden önemli?

Savunması yapılmış bir tez değerli bir bilimsel üründür, ama yalnız enstitü arşivinde ve tez veri tabanında kalırsa okuru ve etkisi sınırlı kalır. Hakemli bir dergide yayımlanan makale ise alanınızdaki araştırmacılara ulaşır, atıf alır ve kariyer dosyanızda görünür hâle gelir.

Akademik kariyer açısından da tezden üretilen yayınlar önemlidir. Doçentlik başvurusunda lisansüstü tezlerden üretilen yayınlar diğer yayınlardan ayrı bir başlıkta değerlendirilir; nasıl puanlandığını ÜAK'ın güncel temel alan kriterlerinden kontrol edin ve genel hesap mantığı için doçentlik için kaç makale gerekir maddesine bakın. Bazı enstitüler de savunmaya giriş ya da mezuniyet için yayın şartı koyabilir; bunu kendi üniversitenizin lisansüstü yönetmeliğinden öğrenin.

Yaygın bir hedef, doktora tezinden iki üç, yüksek lisans tezinden en az bir makale çıkarmaktır. Kaç makale çıkacağını ise tezin kapsamı belirler: önemli olan sayı değil, her makalenin kendi başına anlamlı bir katkı sunmasıdır.

Tez ile makale arasındaki farklar nelerdir?

Tezi makaleye dönüştürmedeki en büyük zorluk, iki türün farklı okurlara farklı amaçlarla yazılmasıdır. Tez, adayın alanı ve yöntemi ne kadar iyi bildiğini jüriye kanıtlar; makale ise uzman okura tek bir katkıyı en kısa yoldan anlatır.

Ölçüt	Tez	Makale
Amaç	Yetkinliği ve emeği göstermek	Tek bir katkıyı iletmek
Okur	Jüri ve danışman	Derginin uzman okurları ve hakemler
Uzunluk	Genellikle 80–200 sayfa	Genellikle 15–25 sayfa ya da derginin kelime sınırı
Literatür	Kapsamlı, ayrıntılı tarihçe	Yalnız katkıyı gerekçelendiren güncel ve seçici özet
Yöntem	Her karar ayrıntılı gerekçelendirilir	Tekrarlanabilirliğe yetecek kadar öz

Ölçüt	Tez	Makale
Bulgular	Bütün analizler	Yalnız makalenin sorusuna ait bulgular
Biçim	Enstitü yazım kılavuzu	Derginin yazım kuralları (author guidelines)

Makalenin standart yapısı için IMRaD makale yapısı rehberine bakabilirsiniz.

Tezden makale çıkarmanın 5 stratejisi

Strateji 1: Tezi tek makaleye yoğunlaştırma

Tezin bütününü tek bir makaleye dönüştürmek mümkündür ama en zor yoldur, çünkü yüzlerce sayfayı derginin sınırına sığdırmak gerekir. Tek ve odaklı bir araştırma sorusu olan yüksek lisans tezleri için daha uygundur. Bu yolda metni dergi biçimine (IMRaD) uyarlamak zorunludur.

Strateji 2: Her araştırma sorusundan ayrı makale

Tezinizde birbirinden bağımsız araştırma soruları varsa her biri, ilgili bulgularla birlikte ayrı bir makale olabilir. Bu yöntem dilimleme eleştirisine açıktır; her makalenin kendi başına anlamlı ve bağımsız bir katkısı olmalıdır.

Strateji 3: Yönteme göre ayırma

Karma yöntemli tezlerde nicel bulgular bir makale, nitel bulgular bir makale, iki verinin bütünleştirildiği çıkarımlar da üçüncü bir makale olabilir. Her makale farklı bir dergiye ve okur kitlesine gönderilebilir; ama her birinde öteki makalelere atıf yaparak aynı projenin parçası olduklarını belirtin.

Strateji 4: Literatür taramasını derlemeye dönüştürme

Kapsamlı bir literatür taraması bağımsız bir derleme (review) makalesine dönüşebilir. Derleme makaleleri ortalamada çok atıf alma eğilimindedir. Taramanız sistematik bir protokole dayanıyorsa sistematik derleme olarak yazabilirsiniz; bunun için arama stratejisinin, dahil etme ölçütlerinin ve akış şemasının raporlanması gerekir. Ayrıntılar PRISMA ile sistematik derleme maddesindedir.

Strateji 5: Ölçeği ya da yöntemi ayrı yayımlama

Tez için bir ölçek geliştirdiyseniz ya da uyarladıysanız, geçerlik ve güvenirlik çalışmasını ayrı bir makale olarak yayımlayın. Ölçek makaleleri, ölçeği kullanan araştırmacılar tarafından atıf aldığı için uzun ömürlü olur. Süreç için ölçek uyarlama çalışması maddesine bakabilirsiniz.

Adım adım tezi makaleye dönüştürme

1. **Makalenin tek cümlelik mesajını yazın.** "Bu makale şunu gösteriyor:" diye başlayan bir cümle kuramıyorsanız henüz yazmaya hazır değilsiniz.
2. **Hedef dergiyi baştan seçin.** Kapsamına, okur kitlesine, kelime sınırına ve yayın diline bakın; dergi seçim kriterleri rehberi bu kararda yardımcı olur.
3. **Derginin son sayılarından iki üç makaleyi model alın.** Bölüm uzunluklarını, başlık yapısını ve kaynak sayısını inceleyin.
4. **Yeni bir dosyada yazmaya başlayın.** Tez metnini kopyalayıp kısaltmak yerine iskeleti sıfırdan kurun; tezden yalnız gerekli parçaları yeniden yazarak aktarın.

5. **Girişi yeniden çerçeveleyin.** Tezin uzun kuramsal çerçevesi yerine, literatürdeki boşluğu ve makalenizin katkısını birkaç paragrafta ortaya koyun; güncel kaynakları ekleyin.
6. **Yöntemi kısaltın, ama tekrarlanabilirliği koruyun.** Örneklem, veri toplama aracı, işlem ve analiz bilgisi eksiksiz kalmalı; ayrıntılı gerekçeler ve ekler çıkarılabilir.
7. **Yalnız makalenin sorusuna ait bulguları seçin.** Tablo sayısını azaltın, en önemli sonuçları öne alın.
8. **Tartışmayı yeniden yazın.** Tezdeki tartışma bütün bulguları kapsar; makaledeki tartışma yalnız bu katkının anlamını, sınırlılıklarını ve önerilerini ele almalıdır.
9. **Başlık, özet ve anahtar kelimeleri en son yazın.** Tez başlığını aynen kullanmayın; makalenin odağını yansıtan yeni bir başlık bulun. Özeti, makalenin amacını, yöntemini, temel bulgusunu ve katkısını derginin kelime sınırı içinde verecek biçimde yeniden yazın.
10. **Derginin kurallarına göre son kontrolü yapın ve danışmanınızla birlikte okuyun.**

Bölüm bölüm ne kadar kısaltılır?

Kesin bir oran yoktur; derginin kelime sınırı ve alanınızın alışkanlıkları belirleyicidir. Yine de tezi doğrudan kısaltarak makale yazacaksanız aşağıdaki kaba oranlar fikir verir.

Tez bölümü	Yaklaşık kısaltma	Makalede ne kalır?
Giriş ve literatür taraması	%80 civarı	Sorunun önemi, boşluk, amaç; yalnız doğrudan ilgili kaynaklar
Yöntem	%50 civarı	Desen, örneklem, araçlar (güvenirlik bilgisiyle), işlem, analiz
Bulgular	%30 civarı	Makalenin sorusuna ait temel bulgular ve özet tablolar
Tartışma ve sonuç	%50 civarı	Katkının anlamı, alanyazınla karşılaştırma, sınırlılıklar, öneriler

Kısaltmanın püf noktası: Tezdeki her paragraf için "Bu paragrafı çıkarsam okur makalenin mesajını anlamakta zorlanır mı?" diye sorun. Cevap hayırsa paragraf makaleye girmez. Çıkardığınız ayrıntılar kaybolmaz; okur isterse tezin tam metnine ulaşabilir.

Dilimleme, tekrar yayım ve kendi metnini yeniden kullanma

Tezden birden çok makale üretirken etik sınırları bilmek gerekir. Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi, lisansüstü eğitim sırasında yapılan tez ve yayınları kapsamına alır ve şu eylemleri etiğe aykırı sayar:

- **Dilimleme:** Bir araştırmanın sonuçlarını, araştırmanın bütünlüğünü bozacak biçimde ve uygun olmayan şekilde parçalara ayırıp birden fazla yayın hâline getirmek ve bunları akademik atama ve yükseltmelerde ayrı yayınlar olarak sunmak.
- **Tekrar yayım:** Mükerrer yayınları akademik atama ve yükseltmelerde ayrı yayınlar olarak sunmak.
- **Haksız yazarlık:** Aktif katkısı olmayan kişileri yazarlar arasına almak ya da katkısı olanları almamak.

Pratikte bunun anlamı şudur: aynı veriyle birden fazla makale yazıyorsanız her makalenin farklı bir soruyu cevaplaması ve farklı analizler sunması gerekir. Aynı örneklemi kullanan makalelerde bunu açıkça belirtin ve birbirlerine atıf yapın. Tez metnini makaleye kelimesi kelimesine taşımak

yerine yeniden yazın; özellikle yöntem dışındaki bölümlerde kendi metninizi uzun pasajlar hâlinde tekrarlamak dergiler tarafından sorun olarak görülebilir. İntihal ve benzerlik konusunda ayrıntı için Turnitin benzerlik oranı yorumlama maddesine bakın.

Benzerlik raporuna hazırlıklı olun: Tezler, yetkili kurumlarca gizlilik kararı alınmadıkça YÖK Ulusal Tez Merkezi'nde elektronik erişime açılır. Bu nedenle dergi benzerlik taramasında makalenizle teziniz arasında eşleşme çıkabilir. Kapak mektubunda makalenin tezden üretildiğini belirtmek, editörün bu eşleşmeyi doğru yorumlamasını sağlar. Erişim kısıtlamasıyla ilgili kurallar için enstitünüze danışın.

Danışman ortak yazar olmalı mı? Yazarlık ve yazar sırası

Tezden üretilen makalelerde danışmanın yazar olması yaygındır, çünkü danışmanlar çoğu zaman araştırma sorusunun belirlenmesine, desenin kurulmasına ve yorumlanmasına gerçek katkı verir. Ancak yazarlık bir unvan ya da görev karşılığı değil, katkı karşılığıdır: makaleye aktif katkısı olan herkes yazar olmalı, katkısı olmayan kimse yazar listesine eklenmemelidir.

Yazar sırasını ve kimin sorumlu yazar olacağını yazmaya başlamadan önce konuşup netleştirmek, sonradan çıkabilecek anlaşmazlıkları önler. Tezden üretilen makalelerde tez sahibinin birinci yazar olması yaygın bir uygulamadır, ama disiplinlerin alışkanlıkları farklıdır. Ayrıntılar için yazar sırası ve akademik yazarlık etiği maddelerine bakabilirsiniz.

Tezden üretildiğini nasıl beyan edersiniz?

Dergilerin çoğu tezden üretilmiş makaleleri kabul eder, ama bunun açıkça belirtilmesini ister. Beyanın biçimi dergiden dergiye değişir; genellikle şu yerlerden biri ya da birkaçı kullanılır:

- **Kapak mektubu:** Örnek kalıp: "This article is derived from the first author's doctoral dissertation." Türkçe dergilerde "Bu makale, birinci yazarın ... danışmanlığında hazırladığı doktora tezinden üretilmiştir."
- **Başlık sayfası dipnotu ya da teşekkür bölümü:** Tezin adı, üniversite, enstitü ve yıl.
- **Derginin gönderim formu:** Pek çok sistemde önceki yayım ya da tezden üretilme durumunu soran ayrı bir alan bulunur.

Göndermeden önce derginin tezden yayın politikasını okuyun. Tezi kaynakçada göstermek gerekip gerekmediğini de derginin kuralları belirler; kör hakemlik süreci varsa tez bilgisini hakem kopyasından çıkarıp başlık sayfasına taşıyın.

Zamanlama konusunda da bir not: makaleyi tez savunmasından önce yayımlarsanız, aynı metni teze dahil ederken yayınevinin telif sözleşmesini kontrol edin. Pek çok yayınevi yazarların makalelerini kendi tezlerinde kullanmasına izin verir, ama koşullar sözleşmeye göre değişir.

Tezden makale çıkarırken sık yapılan hatalar

- **Tez bölümlerini kopyalayıp kısaltmak:** Ortaya tezin küçültülmüş hâli çıkar; hakemler "tez dili" denen ağır girişleri ve dağınık odağı hemen fark eder.
- **Bütün bulguları tek makaleye sıkıştırmak:** Okur ana mesajı kaybeder; makale kelime sınırını da aşar.
- **Bulguları gereğinden fazla bölmek:** Bağımsız katkısı olmayan, birbirinin tekrarı makaleler dilimleme eleştirisine yol açar.
- **Literatürü güncellememek:** Tez yazıldıktan sonra yayımlanan çalışmaları eklememek, özellikle savunmadan uzun süre sonra gönderilen makalelerde ret nedeni olur.

- **Dergi seçimini sona bırakmak:** Hedef dergi belli olmadan yazılan metin, sonradan baştan biçimlendirilmek zorunda kalır.
- **Beyanı unutmak:** Tezden üretildiğinin belirtilmemesi, benzerlik raporundaki eşleşmeyi açıklanamaz hâle getirir.
- **Uzun süre beklemek:** Savunmadan sonra motivasyon ve veri güncelliği hızla azalır; ilk makaleyi tez yazımı sürerken planlamak çoğu zaman en verimli yoldur.

Kaynaklar ve resmî bağlantılar

- Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi (İTÜ'nün yayımladığı metin): https://df.itu.edu.tr/arastirma/yükseköğretim-kurumları-bilimsel-araştırma-ve-yayın-etiği-yönergesi
- YÖK Ulusal Tez Merkezi, sık sorulan sorular: https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/sss.jsp
- Üniversitelerarası Kurul (doçentlik kriterleri): https://www.uak.gov.tr
- Yükseköğretim Kurulu: https://www.yok.gov.tr
- DergiPark Akademik: https://dergipark.org.tr

Etiketler: #Doçentlik #Makale #Strateji #Tez

YDS/YÖKDİL barajı akademik kariyerinizi engellemesin. Zafer Hoca kursları: zaferhoca.com.tr/magaza